

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З ФАХОВИМ ТЕКСТОМ

ДУМАНСЬКА Л.Б.

*Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса,
Україна*

Невід'ємними складовими фахової культури є мовна компетентність та комунікативна досконалість. Усне та писемне мовлення майбутніх фахівців повинно бути логічним, лаконічним, грамотним, науковим та переконливим, що досягається завдяки володінню мовними нормами та знанням фаху. Студенти повинні вміти використовувати мовний словниковий запас, який складається з лексичних елементів (стійких виразів, однослівних форм) і граматичних елементів, що належать до закритих класів слів.

Наявність у фаховій літературі великої кількості термінів, професіоналізмів, номенклатурних знаків, що є назвами специфічних реалій або понять різних галузей науки, техніки, мистецтва, становлять значні труднощі для студентів. Ефективним видом роботи з фаховим текстом є самостійне опрацювання матеріалу, яке сприяє глибокому та довготривалому засвоєнню нової термінології. Організація самостійної роботи значно підвищує якість та ефективність інтелектуального опрацювання матеріалу, оптимізує та забезпечує перспективність самоосвіти у подальшому науково-професійному зростанні.

Перш, ніж розпочинати роботу з фаховим текстом, необхідно розглянути особливості, що стосуються термінів певної галузі, визначити методи та засоби, за допомогою яких опрацювання фахової лексики буде найефективнішим. Так, наприклад, українська архітектурна термінологія характеризується полісемантичністю слів, варіантністю, наявністю омонімії, синонімії тощо. Спеціальну лексику варто згрупувати за семантичними та структурними ознаками, виділити запозичені та питомі терміни, об'єднати в групи синоніми, антоніми, омоніми, звернути особливу увагу на помилки під час російсько-українського та англо-українського перекладу. Студентам необхідно пояснити, що терміни можуть бути виражені одним словом-терміном або термінологічним словосполученням; гіпонімічні відношення можуть бути багаторівневими; у науковій термінології має місце чітко виражена полісемія, наприклад, термін *консоль* має чотири значення; в українській термінології наявні, хоч і не у великій кількості, омоніми, наприклад, термін *ферма* із значенням «несуча конструкція» є омонімом до іншого архітектурного терміна *ферма* із значенням «виробнича споруда в

сільській місцевості, призначена для розведення або розміщення тварин»; серед термінів найчастіше вживаються іменники, хоча є терміни-дієслова, терміни-прикметники, терміни-прислівники; часто використовуються скорочення, аббревіатури; для української термінології характерна синонімія, наприклад, *апарель* – *пандус* – *рампа*; у термінології сфери зафіксовано значну кількість термінів-варіантів: *абсида* – *апсида*, *акант* – *аканф* тощо.

Перед опрацюванням фахового тексту студентам слід запропонувати виконати лексичні вправи для активізації словникового запасу. Завдання можуть мати диференційований характер: для студентів з високим рівнем володіння українською мовою – творчі, з середнім – пізнавальні, низьким – репродуктивні. Можна запропонувати студентам виконати переклад тексту зі словником, добираючи потрібні відповідники; зробити словотвірний аналіз слів; спробувати пояснити семантику терміна, а потім перевірити себе за тлумачним словником; замінити пояснення в реченні відповідним терміном; розв'язати тест, обравши з кількох варіантів відповіді один правильний; дібрати до фразеологізмів синонімічні їм вирази; пояснити скорочення та аббревіатури тощо.

Доцільно використовувати завдання, відповіді на які виявляють рівень розуміння самостійно прочитаного тексту. Такі завдання повинні стосуватися розуміння змісту тексту, його тематики, основної думки загалом чи окремих абзаців, визначення ключових слів; будови тексту, уміння аналізувати його структуру, розуміння відповідності будови тексту певному типу та стилю мовлення, визначати логічні зв'язки між частинами тексту; комунікативного призначення, розуміння мети створення тексту, уміння розпізнавати адресата мовлення.

Викладач повинен пояснити студентам, за яким алгоритмом проводити самостійне опрацювання наукових джерел, представлених різними жанрами, зокрема наукових доповідей, підручників, монографій, посібників, статей, анотацій тощо; як організувати навчальну мисленнєво-мовленнєву діяльність, пов'язану з мовною компресією та узагальненням інформаційного змісту наукового тексту (складання номінативного, тезового та питального планів, тез, конспекту, анотації, реферату, рецензії) та написанням наукової доповіді, виступу, статті.

Отже, систематична та цілеспрямована організація самостійної роботи студентів з фаховим текстом дозволить індивідуалізувати процес навчання, забезпечить ефективне засвоєння термінології, поглибить знання не тільки з української мови, а й спеціальності; сприятиме формуванню та збагаченню фонду розумових прийомів та операцій як інтелектуальних умінь.